

MARKSİST EKONOMİ-POLİTİK VE İLETİŞİM DERS NOTLARI VIII

Meta fetişizmi

Yabancılaştırılmaz niteliğe sahip bir bedensel ve zihinsel işlevi olan emeği satın alma konusundaki bu yeteneksizlik ve yalnızca "onun uygulama gücünün satın alınmasının zorunlu olması" kapitalist üretim tarzının bütünü açısından çok önemli sonuçlar yaratır...

insanın emek gücünün ayırt edici yeteneği, bir "artık üretme yeteneği" değil, daha çok, **ona sonsuz bir uyum gösterebilme özelliği kazandıran ve kendi verimliliğini artırmasının toplumsal ve kültürel koşullarını üreten zeki ve amaçlı emek olma niteliğidir...**

Fakat, eğer kapitalist insanın emek gücünün bu ayırt edici niteliğine ve potansiyeline yaslanıyorsa, onun karşısında en büyük meydan okumayı ve sorunu çıkaran da tam da emeğin kendi belirlenimsizliği nedeniyle sahip olduğu bu niteliklerdir...

Emek, gücü meta haline gelmiştir. **Kullanım biçimleri artık onu satanların ihtiyaç ve arzuları uyarınca değil, temelde, sermayelerinin değerlerini genişletmek isteyen işverenler olan emek gücünü satın alanların ihtiyaçlarına göre örgütlenir.** Bu metayı ucuzlatmaksa, söz konusu satın alıcıların özel ve sürekli bir çıkarını oluşturur. En yaygın emek gücü ucuzlatma tarzı, Babbage ilkesi tarafından örneklenen tarzıdır: emek gücünün en basit öğelerine parçalanması...

Toplumsal ilişkilerin üretimi: Marx'ın tarih-toplum konusundaki yaklaşımının ana hatları Felsefenin Sefaleti'nde çizilmiştir: "...**toplumsal ilişkiler de (metalar gibi) insanlar tarafından üretilmiştir...**

Kapitalist "meta" üretimi, **değişim ilişkilerini**, metaları ve parayı gerektirir ama onun "**özel ayırt edicisi**" **emek gücünün alımı ve satımıdır, emeğin metalaşması...**

Emek süreci, emek gücünün işçi tarafından satıldığı ve işveren tarafından satın alındığı koşulları yöneten bir **sözleşme ya da anlaşma** ile başlar...

Bu durumda **özgürce yaptığımız hareketler** karşımıza "**yabancı güçler**" (çatışma diyalektiği) çıkarır... Marx'ın yabancılaşma ve meta fetişizmi teorileri bu gerçeğe dayanır...

Emek, tüm yaşam süreçleri ve bedensel işlevler gibi, insani bireyin "**yabancılaştırılmaz**" nitelikteki mülkiyetidir... insan, nasıl başkası için yiyemez, uyuyamaz, cinsel eylemde bulunamaz ise bir başkasının çalışma yeteneğini hangi fiyata olursa olsun devralamaz...

İşçi, mübadelede kapitaliste "kendi çalışma yeteneğini" teslim etmez. Bu yetenek işçide saklı kalır ve kapitalist, girdiği pazarlıktan yalnızca işçiyi işe koşarak yarar elde edebilir...Ama işçinin sattığı ve kapitalistin de satın aldığı şey, üzerinde anlaşmaya varılmış bir emek miktarı değil, üzerinde anlaşmaya varılmış **bir zaman dilimi içindeki emek gücüdür.**

Meta fetişizmi

Burjuvazi her alanda olduğu gibi kültürde de üretim araçlarını kontrol etmektedir ve yaratmak isteyen herkes onun gücünün yörüngesi içinde çalışmak zorundadır. Bu yüzden, ancak sermayesi olan birileri onlara para verdiği sürece kitap yazabilir, resim yapabilir, fizik ya da tarih yasalarını keşfedebilir, hayatlarını idame ettirebilirler.

"Kendilerini parça parça satarken" sadece fiziksel enerjilerini değil zihinlerini, duyarlılıklarını, en derin hislerini, düş ve hayal güçlerini, **neredeyse her şeylerini satmaktadırlar.**

Onları harekete geçiren güdü, sadece tüm insanlarla paylaştıkları hayatlarını idame ettirme ihtiyacı değil aynı zamanda iletişimde bulunma, diğer insanlarla birlikte olma arzusudur. **Ancak "kültürel emtia piyasası" kamusal ölçekte bir diyalogu gerçekleştirmek için tek bir araç sunmaktadır: "bir düşüncenin modern insanlara ulaşabilmesi ve onları değiştirebilmesi için pazarlanması ve satılması gerekir." En yıkıcı fikirler bile piyasanın aracılığı ile ortaya çıkmak zorundadırlar...**

SONUÇ: META FETİŞİZMİ METANIN ÜRETİMİNDE YANI EMEK SÜREÇLERİNDE BAŞLAMAKTA, KAPİTALİST TOPLUMUN KÜLTÜRÜNDE-İDEOLOJİSİNDE YENİDEN ÜRETİLMEKTEDİR...

Kutsal hale: Marx'a göre dinsel hayatın esasını inanç, doğma, teolojiden çok deneyim oluşturur. **Hale hayatı kutsal ve din dışı alanlara böler.**

Kapitalizm Marx'a göre bu ayrımı ortadan kaldırır: **"kutsal olan her şey dünyevileşiyor".** Modern insan önüne çıkan engeli ezip geçmekte artık özgürdür; diğer taraftan da böyle bir hayat ruhsal "eşitlik" doğurur.

Marx'tan sonra kapitalizmin **yeni "haleler" yaratmakta** ne kadar yetenekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Marx, "**meta fetişizmi**" ile bunları çekip almaya, **piyasa toplumunda öznel arası ilişkileri şeyler arasındaki salt fiziksel, "nesnel", değiştirilemez ilişkiler olarak örten gizemi** açıklamaya çalışacaktır.

Marx, bu haleyi, **üstlendikleri tarihsel paradoksu ortaya koymak için, ilk planda entelektüellerin kafasına yerleştirir:** onlar, burjuvazinin "ücretli işçileri", "modern işçi sınıfı, proletaryanın mensuplarıdır." Onları çalışmaya zorlayan tarihsel koşullar tarafından işçi sınıfının içine fırlatılıp atılmışlardır.

Marx burada entelektüelleri "ücretliler" olarak tasvir ederken modern kültürün modern endüstrinin bir parçası olduğunu göstermeye çalışır: **sanat, bilim, toplumsal teori hepsi üretim tarzlarıdır.**

Ekonomi-politik

- ◆ İskoç Aydınlanması'nın en önemli eseri olan **ekonomi-politik**, "*antik polis ideali*"nin yani devletin temeli olarak görülen etkin ve silahlı yurttaşlar idealinin yıkılmasını içerir.
- ◆ Bu sürecin temel basamaklarından birisi, *Malthus'un, Essay on The Principle of Population* adlı eseridir.
- ◆ Eser, Fransız Devrimi'nin demokratik eşitlikçiliğine karşı bir eleştiridir... "filozoflar, temel ilkesi iyilik olan bir devlet kursalar bile bu toplum, **insanın ya da insanların oluşturdukları kurumların özünde olan bir bozukluktan değil**, doğanın kaçınılmaz yasaları nedeniyle kısa sürede yozlaşacak... malları elinde bulunduran sınıf ile işçi sınıfı arasında ikiye bölünecek ve büyük düzenin ana kaynağına yönelik bir öz-sevgi oluşacaktır".

- ◆ *Malthus'un, “doğanın kaçınılmaz yasası” dediği şey “en önemlisini kendisinin ortaya çıkardığını” iddia ettiği yasadır: nüfus geometrik bir oranla artma eğilimindeyken – her yirmi beş yılda ikiye katlanırken – gıda üretimi aritmetik olarak artar...*
- ◆ İnsan arzusu sınırsız da olsa, tarım yatırımı daha sonraki iktisatçıların “azalan kâr yasası” adını verdikleri yasaya bağlıdır...
- ◆ Üretim tekniği değişmediği sürece bir birim tarlaya uygulanan her bir ek yatırım birimi, daha az miktarda ürün elde edilmesine neden olacaktır... (*ilerlemenin karşılaşmak zorunda olduğu fiziksel sınırlar...*)